

Előszó

Az *axis* latin szó, jelentése: tengely. A szó a vallástörténet világában világtengely (*axis mundi*) jelentéssel használatos. Ég és föld tengelye, a tér és idő viszonyításának irányvonala, egy adott világ — a kozmosz és a szellemi világ — kijelölt középpontja. A világtengely biztosítja az emberi tájékozódást a térben és az időben, a teret nem pusztán földrajzi, hanem szellemi értelemben véve. Az alap-szimbólumok — világfa, eget és földet összekötő életfa, égig érő hegy, oltárok felszálló füstje — által jelképezett tengely az a vonal, amelynek mentén a földi és az égi világ kapcsolatba léphet. Vallástörténeti folyóiratunk, melynek első számát látja képernyőjén az olvasó, vallási jelenségekkel, intézményekkel és szokásokkal kíván foglalkozni, történeti megközelítésben.

E feladatban a minta- és példaképet Julien Ries a belgiumi Leuveni, majd a Louvain-la-Neuve-i Katolikus Egyetem professzora meghatározó jelentőségű munkássága szolgáltatja. Julien Ries több évtizedes fáradozása révén kezdődhetett meg egyetemén a vallástörténet oktatása, munkáját pedig ma már az általa alapított és nevét viselő centrum (*Centre d'Histoire des Religions*) viszi tovább. Munkássága, a vallásközi dialógus pápai tanácsának egykori tagjaként a vallások közötti párbeszéd elősegítését célozta. Egyetemi tanárként ő volt az, aki az általa rendszeresen szervezett konferenciák tárgyává tette a vallástörténeti alapfogalmakat — a vallásos ember, a szent idő és tér, angyalok és démonok, valamint a szent antropológiájának különböző aspektusait. A konferenciákról kiadott kötetekben egy-egy kultúra és vallás szakértői tárgyalták az adott kérdést, saját kutatási területük forrásai alapján. A konferenciák nyomán a Homo Religiosus sorozataiban kiadott kötetek (egy részük magyarul is megjelent: *A szent antropológiája. A homo religiosus eredete és problémája*. Budapest: Typotex, 2003; *A hívő ember a zsidó, a keresztény és az iszlám vallásban*. Budapest: Typotex, 2006; *A mítosz az emberiség történetében*. Budapest: Officina '96, 2007) a vallástörténeti kutatások alapműveivé váltak. E kötetekhez Julien Ries maga is hozzájárult a saját területéről, a manicheizmusról írt tanulmányaival. A Homo Religiosus egyik utolsó, Natale Spinetoval közösen kiadott kötete az idő és az emberi sors kérdéseit tárgyalja — máig szeretettel őrzöm a Julien Riestől kapott dedikált példányt.

Julien Ries mindig is érdeklődött a vallástörténet oktatása iránt más országokban, más egyetemeken, és jelentős könyvadománnyal támogatta a Karunkon bevezetett vallástörténeti mesterszakos képzést is. Ilyen típusú oktatásra Magyarországon a két ciklusú képzés bevezetése után nyílt lehetőség. A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Karán az ún. bolognai rendszer bevezetése óta működik a vallástörténeti mesterképzés. Célunk a vallástörténet oktatása és művelése, a vallások történeti megközelítésben való tanulmányozása, az ókortól napjainkig. Ez a terület a kezdetektől fogva mar-

kánsan jelen van a Történelemtudományi Doktori Iskola programjában is, ahol a több mint egy évtizede folyó munka során az eszmetörténet, vallástörténet kutatása a különböző korokban igen komoly szerepet kapott; a vallás- és eszmetörténet témáiban számos kitűnő disszertáció született.

Graduális és doktorandusz hallgatóink érdeklődésének megfelelően félévente vallástörténeti workshopokat tartottunk, 2008 óta. E workshopok mindig tematikusak voltak — témáik: a szent tér, szent idő, a papság a világ vallásaiban, a rituális tisztaság rendszere különböző vallásokban — vagy éppen a hitélet és gazdaság kapcsolata, a vallások konyhája, a démonok világa, különböző hiedelem-rendszerekben és kultúrákban. A piliscsabai campuson rendezett workshopok kapcsán, noha kezdetben főleg a Kar hallgatóinak — mindenek előtt a vallástörténeti mesterképzés diákjainak — megjelenésére számítottunk, örömmel tapasztaltuk más szakok diákjainak, tanárainak, más egyetemek hallgatóinak érdeklődését is. A workshopok előadói a PPKE vallástörténeti mesterképzés oktatói, valamint más egyetemekről és intézményekből meghívott előadók voltak. A workshopok hagyományát — melyek a TÁMOP pályázat időtartamára a program támogatásával folynak — a jövőben is folytatni kívánjuk.

Jelen elektronikus folyóirat a PPKE Történelemtudományi Doktori Iskola kiadásában jelenik meg, és mindenek előtt az iskola ókori eszmetörténeti műhelyének munkájához kapcsolódik. Szerkesztői és munkatársai, akik az első és következő számok szerkesztésében, létrehozásában részt vettek, részt vesznek: Kalla Gábor egyetemi docens (ELTE BTK) és Bácskay András egyetemi adjunktus (PPKE BTK), akik a tanulmányok összeállításáért és bírálataért feleltek; Kisdi Barbara egyetemi adjunktus (PPKE BTK), aki a recenziók szerkesztését vállalta, valamint Esztári Réka doktorandusz hallgató (PPKE BTK), aki az olvasószerkesztő feladatait látja el. A jelen és a következő számok szerzői saját karunk és más egyetemek oktatói és doktorandusz hallgatói. A folyóirat célja, hogy fórumot biztosítson a vallástörténeti kutatásoknak; ezen belül pedig elsősorban a fiatal oktatók és kutatók munkáinak. Most megjelenő számunk tematikus, és hasonlóan tervezzük jövőendő köteteinket is. Az Axis hasábjain közölt anyag jórészt a workshopokon elhangzott előadások tanulmány formájában kidolgozott anyagát tartalmazza, recenzióink pedig szintén a számok tematikájához igazodnak. A tematikus számok célja, hogy egy-egy téma felvetésével, körbejárásával a különböző vallásokban, a hasonlóságok és különbségek megmutatásával további kérdések megfogalmazására készítsük és bátorítsuk olvasóinkat és leendő szerzőinket. Ezért, bár az elkövetkező számokban a workshopok tematikáját követjük — nem kizárólagosan az ezek keretében elhangzott előadások írott változatát szeretnénk közölni — Szerkesztőségünk más témákat tárgyaló írásokra is nyitott. Egyetlen mérce a színvonal, a jó problémafelvetés és a tárgyilagos elemzés.

Első számunk írásai a szent térrel foglalkoznak. Az itt közölt tanulmányok egyben a térértelmezés sokféleségére is rámutatnak: a szent és a profán elkülönítése, a szent terek megteremtése és megjelenése nemcsak egy város, Babilón térségében lehetséges — a szent térségek, szent helyek elkülönülése ugyanúgy tárgya a kozmikus leírásoknak is, ahol sajátos helyszínek szolgálnak a szentség, a szent, az istenség tartózkodásának, illetve az emberi világ előtt való megjelenésének és kinyilatkoztatásának megkülönböztetett színhelyeiként. A szent és profán

találkozásának színteréül a mikrokozmosz, az emberi test is szolgálhat — de szent helyként értelmezhető a zsinagóga is, mint szakrális tér.

További számaink a Szerkesztők szándékai szerint ugyancsak egy-egy sajátos fogalomkört járnak körül: a szent időhöz, a különleges időszakokhoz és időpontokhoz kapcsolódó elképzeléseket és fogalmakat különböző vallásokban, vallások és kultúrák idő-felfogásait, továbbá a papság és a rituális tisztaság témáit.

Piliscsaba, 2012. június 24.

dr. Fröhlich Ida

egyetemi tanár

A Történelemtudományi Doktori Iskola
és a vallástörténeti mesterképzés vezetője